

126 × 106 cm.

Abraham van Beyeren, een pronkstilleven

door B. HAAK

Na het wrijven van verf en het spoelen van kwasten en naast tekenen en het kopiëren naar het werk van zijn meester mocht de schildersleerling in de 17de eeuw naar levenloze voorwerpen schilderen. Het 'stilleven', zoals men het later is gaan noemen, behoorde dus tot de opleiding en ging vooraf aan de moeilijker onderwerpen: landschap, portret, interieur of het hoog genoteerde historisch of bijbels figuurstuk. Hoewel deze fase in de opleiding bijgedragen zal hebben tot het grote aantal stillevens in de 17de eeuw, kan de geweldige productie op dit gebied niet alleen daaruit verklaard worden, zeker niet als we zien hoeveel schilders zich uitsluitend tot het stilleven beperkt hebben of zelfs uitsluitend één facet daarvan hebben beoefend, zoals visstillevens, bloemen of simpele 'ontbijtjes.' Zonder twijfel is de ontdekking van het schone in het alledaagse, waarin de 17de eeuwse Hollandse schilderkunst zo uitmuntte de ware oorzaak van de bloei van het stilleven.

Abraham van Beyeren heeft zich beperkt tot enkele onderwerpen. Hij schilderde het Hollandse waterland, brede rivieren en meren met een enkel zeilbootje, altijd bij een flinke bries en bewolkte hemel in een grijzige atmosfeer. Zijn stillevens, bloemen, vissen of de overdadige pronkstillevens, vormen echter het hoofdbestanddeel van zijn werk. Met Van Beyeren bereikt het stilleven een hoogtepunt slechts geëvenaard door Willem Kalf. Door een volkomen beheersing van de techniek en een zuiver kleurgevoel was hij in staat een eenheid te brengen in de meest overladen compositie. Ook op dit schilderij liggen kostbaarheden, vruchten, bloemen en een enorme krab op het fluwelen kleed uitgestald als een getuigenis van rijkdom en levensgenot. In het goud en zilverwerk wordt het raam van zijn atelier talloze malen weerspiegeld. Donzig zacht zijn de perziken, koel en met een blauw waas overtrokken de druiven en sappig het stuk meloen. De schildering is breed, met oog voor ieder détail, ieder voorwerp is naar eigen aard en materiaal weergegeven en het geheel wordt samengebonden door een zilverachtig licht. Maar tussen al deze rijkdom en lekkernij zullen het uurwerk, de omgevallen drinkschaal en de verwelkende rozen wel een discrete toespelling zijn op het 'Vanitas vanitatum'.

Dit schilderij is in opzet en koloriet verwant aan de pronkstillevens in Rotterdam (1654), in de verzameling Jurgens (1654) en in het Museum te Worcester, Mass. (1655), zodat men kan aannemen dat het omstreeks deze jaren is geschilderd. Het wekt zeker verbazing reeds zo vroeg in de 17de eeuw een zo luchtige toets en zulke delicate kleurencombinaties aan te treffen.